

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Факультет соціології

Кафедра теорії та історії соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Соціальна антропологія: соціологічні засади

для студентів

галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність	С5 Соціологія
освітній рівень	бакалавр
освітня програма	Соціологія
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	заочна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Артемій ДЕЙНЕКА

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2025

Розробник(и):¹

Артемій ДЕЙНЕКА, канд. соціол. наук, асистент кафедри теорії та історії соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри теорії та історії соціології

 Володимир СУДАКОВ

Протокол № 18 від «25» 08 2025 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2025 року № 13

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

¹ Автор висловлює вдячність к. соц. н. Тарасу ЦИМБАЛУ, доценту кафедри теорії та історії у 2022 р., за розробку опорної версії програми даної дисципліни.

1. Мета дисципліни – сформувати в студентів розуміння основних стадій розвитку людських суспільств та основних понять і теорій соціальної антропології.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Мати загальне уявлення про етапи історії людства (на основі шкільного курсу історії)
2. Мати загальне уявлення про теорію еволюції (на основі шкільного курсу біології)
3. Вміти працювати з науковою літературою

3. Анотація навчальної дисципліни:

Як з'явилися людські суспільства? Як пов'язані між собою біологічний та соціальний рівні життя? Якими чинниками можна пояснити форми соціальної організації людських груп? Соціальна антропологія пропонує загальний огляд сучасного наукового розуміння співеволюції людини та суспільства від найпростіших форм соціального життя до сучасних складних суспільств із урахуванням біологічних, екологічних, технологічних, демографічних та економічних аспектів цього процесу. У другій частині курсу на простих соціальних об'єктах розглядаються базові пізнавальні стратегії наук про суспільство, що забезпечує краще розуміння соціологічного інструментарію, який застосовується для вивчення сучасних суспільств.

4. Завдання (навчальні цілі):

- Навчити аргументованому веденню наукової дискусії державною мовою
- Сформувати розуміння основних етапів і закономірностей еволюції людських суспільств
- Навчити комплексному сприйняттю суспільства в нерозривній єдності біологічних, екологічних, технологічних, економічних, демографічних, психологічних, соціальних та культурних аспектів його функціонування
- Сформувати розуміння основних теоретичних підходів до пояснення впорядкованості суспільного життя, їх можливостей та обмежень
- Сформувати навички давати визначення науковим та повсякденним поняттям

Це спрямовано на формування компетентностей:

- Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК04)
- Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій (СК02)

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Сучасне наукове розуміння співеволюції людини та суспільства	Лекція, семінар, самостійна робота	тест	20
1.2	Основні етапи еволюції суспільства та закономірності переходу між ними	Лекція, семінар, самостійна робота	тест	20
1.3	Основні теоретичні підходи соціальної антропології до пояснення впорядкованості суспільного життя	Лекція, семінар, самостійна робота	тест	20
2.1	Коректно використовувати базовий концептуальний апарат наук про суспільство в усній дискусії	Лекція, семінар, самостійна	усна дискусія на семінарі	15
2.2	Давати визначення науковим та повсякденним поняттям	Семінар	тест з відкритими відповідями	10
2.3	Визначати теоретико-методологічні засади соціологічного дослідження	Лекція, семінар, самостійна робота	тест	10
3.1	Брати участь в усній науковій дискусії	Семінар	усна дискусія на семінарі	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1
Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми (ПРН02)	+	+	+			+	
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач (ПРН04)				+	+		
Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури (ПРН08)	+			+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Кр 1 з тем 1–3, РН 1.1, РН 1.2 – 20 балів/12 балів
2. Кр 2 з тем 4–6, РН 1.1, РН 1.2 – 20 балів/12 балів
3. Кр 3 з тем 7–10, РН 1.3, РН 2.2, РН 2.3 – 20 балів/12 балів
4. Кр 4 з тем 11–12, РН 1.3, РН 2.2, РН 2.3 – 20 балів/12 балів
5. Участь у семінарській дискусії з тем 1–12, РН 2.1, РН 3.1 – 20 балів/12 балів

- підсумкове оцінювання: залік

7.2 Організація оцінювання:

1. Кр 1 з тем 1–3, РН 1.1, РН 1.2 – після теми 3
2. Кр 2 з тем 4–6, РН 1.1, РН 1.2 – після теми 6
3. Кр 3 з тем 7–10, РН 1.3, РН 2.2, РН 2.3 – після теми 10
4. Кр 4 з тем 11–12, РН 1.3, РН 2.2, РН 2.3 – після теми 12
5. Участь у семінарській дискусії з тем 1–12, РН 2.1, РН 3.1 – протягом семестру

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять

№ п/п	Номер і назва теми*	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
1. Доісторичний та історичний етапи антропосоціогенезу				
1	Поняття антропосоціогенезу. Причини сучасної актуалізації досліджень в галузі антропосоціогенезу. Методи і труднощі дослідження еволюційного минулого людини	4	2	5
2	Взаємозв'язок соціального та біологічного в формуванні сучасної людини. Поведінкова сучасність. Формування та розселення анатомічно й поведінково сучасної людини	2	2	5
3	Поняття, передумови виникнення та значення людської культури	2	2	5
4	Неолітична революція і постання складних суспільств	2	4	6
5	Еволюція складних суспільств та їх взаємодії з довкіллям	2	4	5
6	Промислова революція, становлення і особливості модерних суспільств	2	4	5
2. Основні теоретичні напрямки соціально-антропологічної теорії				
7	Історичні передумови, інтелектуальні витоки і предметна сфера соціальної антропології. Еволюціонізм у соціальній антропології	2	2	5
8	Релігійне життя, мислення, ментальність і обмін у первісних суспільствах: проблематика французької школи соціальної антропології	2	2	5
9	Функціональний аналіз первісного суспільства в теоріях британської школи	2	2	8
10	Соціальний конфлікт і зміна: вихід за межі функціоналізму в теоріях Макса Глякмена, Віктора Тернера і Жоржа Балансьє	2	2	5
11	Місце економіки й матеріальних чинників у марксистському підході до аналізу первісних суспільств	2	2	4
12	Структурна антропологія Клода Леві-Строса й інтерпретаціоністська парадигма Кліфорда Гірца	2	4	4
ВСЬОГО		26	32	62

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Семінарські заняття - 32 год.

Самостійна робота - 62 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Brown, Donald E. Human Universals, Human Nature & Human Culture // Daedalus. – Vol. 133. – No. 4. – 2004. – Pp. 47–54.
2. Catton William R., Jr. Overshoot: The Ecological Basis of Revolutionary Change. – Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 1982. – Pp. 17–33.
3. Durkheim Émile, Mauss Marcel. Primitive Classification / Translated from the French and edited with an introduction by Rodney Needham. – London: Cohen & West, 2009. – Pp. 2–8, 24–28, 39–51.

4. Gennep, Arnold van. *The Rites of Passage*. – Chicago: The University of Chicago Press, 1984. – Pp. 1–3, 10–13, 189–194.
5. Gluckman, Max, *The License in Ritual*, in Max Gluckman, *Custom and Conflict in Africa*, Oxford: Basil Blackwell, 1970, pp. 109–136.
6. Harris Marvin, *Cultural Materialism: The Struggle for a Science of Culture*, New York: Random House, 1979, pp. 3–115.
7. Malinowski, Bronislaw, *Argonauts of the Western Pacific*, London: George Routledge and Sons, Ltd., 1932, pp. 81–104 (Chapter III. The Essentials of the Kula).
8. Murdock, George Peter. *Cross-Cultural Survey // American Sociological Review*. – Vol. 5. – No. 3 (Jun., 1940). – Pp. 361–370.
9. Pääbo, Svante. *Neanderthal Man: In Search of Lost Genomes*. – New York: Basic Books, 2014. – P. 185–200.
10. Parsons, Talcott. *Societies: Evolutionary and Comparative Perspectives*. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1966. – Pp. 15–16, 21–29.
11. Pirages Dennis. *Nature, disease, and globalization: An evolutionary perspective / Globalization as Evolutionary Process: Modeling Global Change / Ed. by George Modelski, Tessaleno Devezas, and William R. Thompson*. – New York: Routledge, 2008. – Pp. 226–241.
12. Polanyi Karl. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. – Boston: Beacon Press, 2001. – Chapter 4.
13. Radcliffe-Brown, A.R. Introduction, in A. R. Radcliffe-Brown, D. Forde (eds), *African Systems of Kinship and Marriage*, London, New York, Toronto: Oxford University Press, 1950, pp. 1–85.
14. Radcliffe-Brown Alfred. *On the Concept of Function in Social Science // American Anthropologist. New Series, Vol. 37, No. 3, Part 1 (Jul. - Sep., 1935), pp. 394–402*.
15. Simmel Georg. *The Number of Members as Determining the Sociological Form of the Group: I // American Journal of Sociology 8 (1902): 1-46*.
16. Stringer Chris. *Lone Survivors: How We Came to be the Only Humans on Earth*. – New York: Times Books, 2012. – P. 16–35, 171–204, 265–278.
17. Tainter Joseph. *The Collapse of Complex Societies*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – Pp. 22–38, 91–126.
18. Turner Victor, *Schism and Continuity in an African Society: A Study of a Ndembu Village Life*, Oxford, Washington, D.C.: Berg, 1996, pp. 82–130 (Chapter IV. Matrilineal Descent: The Basic Principles of Village Organization).
19. Велз Спенсер. *Посіви Пандори: Непередбачена ціна цивілізації*. – К.: «Ніка-Центр», 2011. – С. 43–45, 72–79.
20. Гірц Кліфорд. «Насичений опис»: у пошуках інтерпретативної теорії культури // У кн.: Гірц Кліфорд. *Інтерпретація культур / Пер. з англ. Наталі Комарової*. – К.: Дух і літера, 2001. – С. 9–42.
21. Гірц Кліфорд. *Ритуал і соціальні зміни: яванський приклад життя // У кн.: Гірц Кліфорд. Інтерпретація культур / Пер. з англ. Наталі Комарової*. – К.: Дух і літера, 2001. – С. 170–202.
22. Даймонд Джаред. *Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівностей між народами*. – К.: «Ніка-Центр», 2012. – С. 33–49, 81–88, 189–207, 256–282, 406–411.
23. Данбар Робін. *Наука любові та зради*. – К.: Темпора, 2014. – С. 83–93, 152–157.
24. Діса Катерина. *Історія з відьмами: Суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої XVII–XVIII століть*. – К.: Критика, 2008. – С. 50–59.
25. Докінз Річард. *Ілюзія Бога*. – Х.: «КСД», 2018. – Розділи 5–6.
26. Еліас Норберт. *Процес цивілізації: Соціогенетичні і психогенетичні дослідження / Пер. з нім. Олекса Логвиненко*. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. – С. 502–519, 525–545.
27. Енгельс Фрідріх. *Походження сім'ї, приватної власності і держави. У зв'язку з дослідженнями Льюїса Г. Моргана // У кн.: Карл Маркс і Фрідріх Енгельс. Твори. Т.21*. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1964. – С. 23–171.
28. Койн Джеррі. *Чому еволюція правдива*. – К.: «Наш Формат», 2015. – С. 304–334.
29. Леві-Строс Клод. *Місце антропології серед соціальних наук і проблеми її викладання // У кн.: Клод Леві-Строс. Структурна антропологія / Пер. з фр. Зої Борисюк*. – К.: Основи, 2000. – С. 325–360.

30. Леві-Строс Клод. Первісне мислення / Пер. з фр. Сергія Йосипенка. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – С. 15–49 (розділ I «Наука конкретного»).
31. Леві-Строс Клод. Структура міфів // У кн.: Клод Леві-Строс. Структурна антропологія / Пер. з фр. Зої Борисюк. – К.: Основи, 2000. – С. 195–219.
32. Норт Дуглас, Волліс Джон, Вайнгест Баррі. Насильство та суспільні порядки: Основні чинники, які вплинули на хід історії. – К.: «Наш формат», 2017. – С. 23–25, 35–46.
33. Радимен Вільям. Плуг, мор і нафта: Як людство здобуло контроль над кліматом. – К.: «Ніка-Центр», 2013. – С. 161–184.
34. Райх Девід. Хто ми такі? Походження людини крізь призму ДНК / Пер. з англ. Анна Марховська. – К.: «Наш формат», 2019. – С. 29–43, 76–78, 81–88, 93–94.
35. Сміл Вацлав. Енергія та історія цивілізації / Пер. з англ. Катерини Дисі. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2020. – С. 9–13, 25–44.
36. Тоффлер Елвін. Третя хвиля / Пер. з англ. Андрій Євса. – К.: Видавничий дім «Всесвіт», 2000. – С. 19–26, 49–61, 92–101.
37. Фуко Мішель. Наглядати й карати: Народження в'язниці / Пер. з фр. Петро Тарашук. – К.: Комубук, 2020. – С. 233–243, 287–289.

Додаткова:

1. Bayly Christopher Alan. 'Archaic' and 'Modern' Globalization in the Eurasian and African Arena, c.1750–1850 // Hopkins A. D. (ed.) Globalization in World History. – London: Pimlico, 2002. – Pp. 47–57.
2. Дельєж Робер. Нариси з історії антропології: Школи, автори, теорії / Пер. з фр. Євгена Марічева. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 8–38, 39–83, 111–118, 119–174, 175–192, 193–219, 220–233, 244–254.
3. Дюркгайм Еміль. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії / Пер. з фр. Григорія Філіпчука та Зої Борисюк. – К.: «Юніверс», 2002.
4. Саїд Едвард. Культура й імперіалізм. – К.: Критика, 2007. – С. 86–108.
5. Хомський Ноам. Роздуми про мову. – Л.: «Ініціатива», 2000. – С. 31–40, 67–74.
6. Цимбал Тарас. Спенсер Велз і його дослідження в царині популяційної генетики людства // Спенсер Велз. Посіви Пандори: Непередбачена ціна цивілізації. – К.: «Ніка-Центр», 2011. – С. 7–14.

10. Додаткові ресурси:

1. <https://sociology.elearningacademy.site> (розміщено переклади та скорочені версії всіх обов'язкових текстів, робочу навчальну програму, контрольні тести, лінки на дистанційні заняття та лінки на їх відеозаписи)